

PODSUMOWANIE SEZONU

NAJLEPSZY, NAJLEPSZA, NAJLEPSI W SEZONIE 2018/2019

CZ. II

- 1 / *Morze ciche*, reż. Łukasz Zaleski, Teatr Nowy w Zabrzu;
fot. Paweł Janic Janicki
- 2 / *Stoś i Zła Noga*, reż. Bartłomiej Błaszczyński, Teatr Śląski
im. Stanisława Wyspiańskiego w Katowicach;
fot. Przemysław Jendroska
- 3 / *Billy Budd*, reż. Annilese Miskimmon, Teatr Wielki – Opera Narodowa w Warszawie;
fot. Krzysztof Bieliński
- 4 / *You are safe*, choreografia: Agata Siniarska, Ania Nowak, Katarzyna Wolińska,
Nowy Teatr w Warszawie, Art Stations Foundation w Poznaniu;
fot. Maurycy Stankiewicz

Oceniają:

Justyna Czarnota (Instytut Teatralny)

Adam Drozdowski (stały współpracownik „Teatru”)

Teresa Fazan (publikuje w „Didaskaliach”, „Teatrze”,
na portalach dwutygodnik.com i taniecpolska.pl)

Dominik Gac (publikuje w „Teatrze” i na portalu teatralny.pl;
selekcjoner Ogólnopolskiego Konkursu na Wystawienie Polskiej
Sztuki Współczesnej)

Szymon Kazimierczak („Teatr”)

Tadeusz Kornaś („Teatr Lalek”; publikuje w „Didaskaliach”
i „Teatrze”)

Dariusz Kosiński („Polish Theatre Journal”, „Tygodnik
Powszechny”, „Performer”; juror konkursu „The Best OFF”)

Dorota Kozińska (atorod.pl, blog „Upiór w operze”; stała
współpracowniczka „Teatru”)

Anna Króllica (publikuje w „Didaskaliach”, „Kontekstach”,
„Teatrze”, na portalach dwutygodnik.com i kulturaenter.pl)

Jadwiga Majewska (współpracuje z „Teatrem” i „Didaskalią”)

Jacek Marczyński („Rzeczpospolita”; „Tygodnik Kulturalny”
TVP Kultura)

Alicja Müller (współpracuje z „Teatrem” oraz portalami
teatralia.pl i taniecpolska.pl)

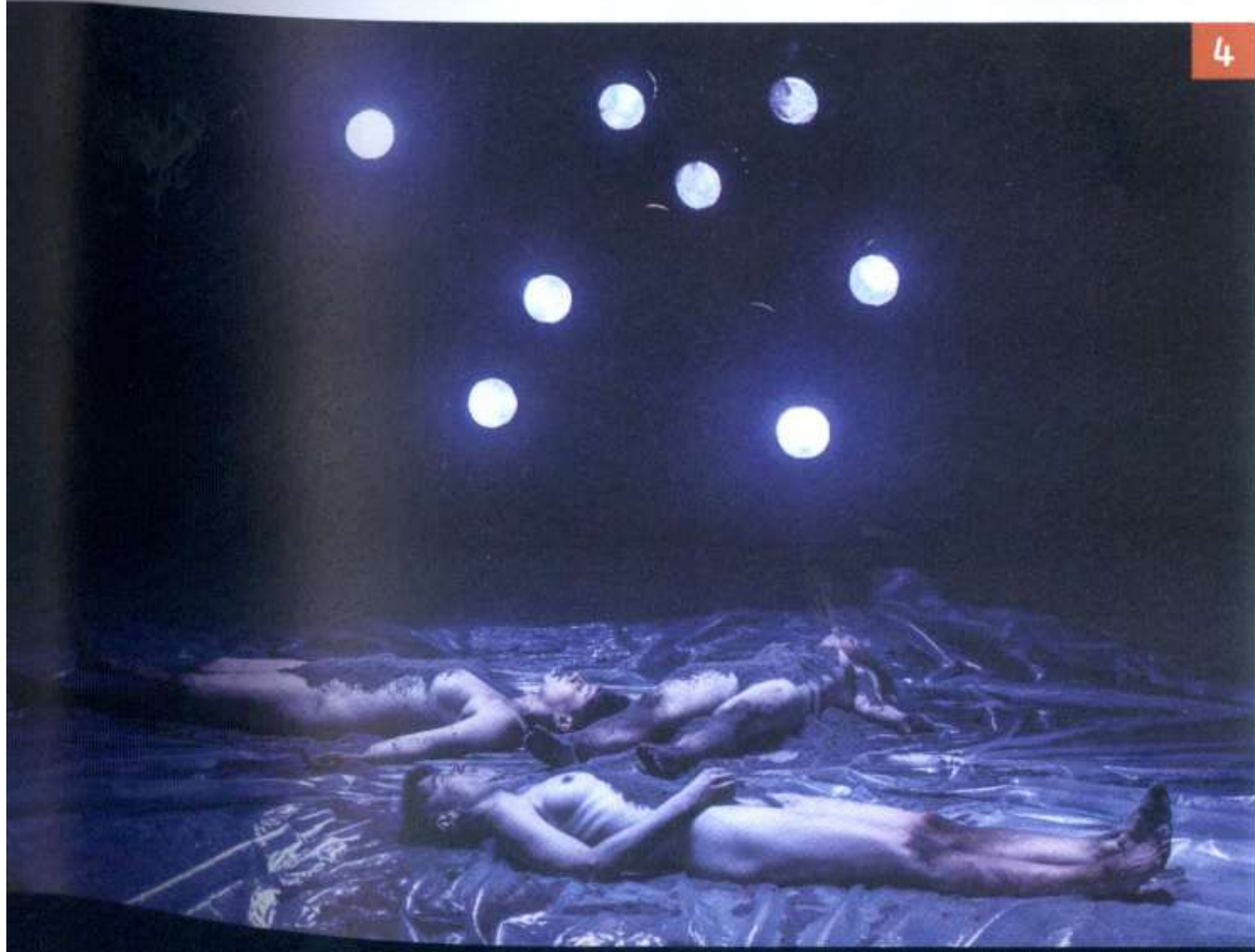
Piotr Sobierski (prowadzi audycję *Ten cały musical*,
współpracuje z „Teatrem”)

Karol Suszczyński (publikuje w „Scenie” i „Teatrze Lalek”)

Marzenna Wiśniewska (publikuje w „Teatrze”)

Marek Żurawski („Presto”)

oraz niektórzy krytycy z pierwszej części
Ankiety.

W tym roku po raz pierwszy rozszerzamy naszą coroczną Ankietę o drugą część, dotyczącą teatru muzycznego, czyli operowego, musicalowego i wszelkiego innego, w którym muzyka stanowi najważniejszą wartość widowiska, a także teatru tańca, teatru lalek, który bywa teatrem dla dorosłych i nie zawsze mieści się w kategorii teatru dla dzieci i młodzieży, oraz tzw. offu, czyli teatrów poza-institutionalnych, tworzonych z potrzeby serca na ogół za małe pieniądze, który doczekał się własnego przeglądu „The Best OFF” (Ogólnopolski Konkurs na Najlepszy Spektakl Teatru Niezależnego po raz pierwszy zaistniał w 2017 roku). Zaprośiliśmy do tej części Ankiety krytyków, którzy specjalizują się w tych dziedzinach, rozrastających się obecnie w oddzielne kategorie, powtarzając jednak lub dołączając wypowiedzi krytyków z pierwszej części Ankiety, jeśli takie zgłosili, żeby skonfrontować stanowiska.

KATEGORIE

1. Najlepsze przedstawienie dla dzieci/młodzieży
2. Najlepsze przedstawienie teatru lalek
3. Najlepsze przedstawienie teatru muzycznego
4. Najlepsze przedstawienie teatru tańca
5. Najlepsze przedstawienie offowe

NAJLEPSZE PRZEDSTAWIENIE DLA DZIECI/ MŁODZIEŻY

JUSTYNA CZARNOTA W sezonie 2018/2019 dwa spektakle są unikatowe: *_on_line_* Kolektywu Holobiont w reż. Aleksandry Bożek-Muszyńskiej i Hanny Byłki-Kaneckiej – taneczny projekt międzypokoleniowy, w którym widzowie niepostrzeżenie stają się performerami i współtwórcami, oraz *Morze ciche* w reż. Łukasza Zaleskiego z T. Nowego w Zabrze – przedstawienie w całości grane jednocześnie w językach polskim i migowym (i oba te języki są traktowane jako zupełnie naturalne środki scenicznego wyrazu).

TOMASZ DOMAGAŁA *Zaczarowana królewna*, reż. Michał Derlatka, T. Wybrzeże w Gdańsku – baśń Artura Oppmana w zapierającej dech w piersiach, inteligentnej i niezwykle pomysłowej inscenizacji Michała Derlatki. *Ojczyzna*, reż. Agnieszka Błaszczak, T. Baniałuka w Bielsku Białej – oszczędna, ale niezwykle kreatywna i pobudzająca wyobraźnię adaptacja sztuki Krystyny Miłobędzkiej.

ŁUKASZ DREWNIAK T. Animacji w Poznaniu, *La la lalki* Maliny Prześlugi, reż. Artur Romański; Wrocławski T. Lalek, *Odd i Luna*, reż. Przemysław Jaszczak.

ANNA JAZGARSKA, ZBIGNIEW MAJCHROWSKI *Zaczarowana królewna*, reż. Michał Derlatka, T. Wybrzeże w Gdańsku. Błyskotliwe w formie i sensach namawianie młodych widzów do teatralnej, ale przede wszystkim życiowej „niegrzeczności”, czyli do sprzeciwu wobec mód i konwenansów. *Motyle*, reż. Natalia Piech, T. Polski w Bydgoszczy. Piękne i mądre przedstawienie o odchodzeniu i o stracie, godne zauważenia tym bardziej, że to debiut reżyserski.

SZYMON KAZIMIERCZAK *Jeremi się ogarnia. Lol.* To kolejne wystawienie tekstu Szymona Jachimka, tym razem w reż. Tomasza Valldala-Czarneckiego w T. im. Stefana Jaracza w Olsztynie. Przedstawienie mądre, efektowne, czule na problemy współczesnych nastolatków, choć ani przez moment się do nich nie mizdrzące. Warto wyróżnić opartą na komiksie Tomasza „Spella” Grzędzieli *Stasia i Złą Nogę* z T. Śląskiego im. Stanisława Wyspiańskiego w Katowicach. Reżyser Bartłomiej Błaszczyszki w nietuzinkowy, poruszający sposób opowiada o problemach niepełnosprawności dziecka i samotnego macierzyństwa. Z repertuaru dla młodszej widowni wypada odnotować *Karolcię* wystawioną przez Judytę Berłowską w nieco zapomnianym T. Dzieci Zagłębia im. Jana Dormana w Będzinie.

JACEK KOPCIŃSKI *Pod adresem marzeń*, reż. Marek Zákostelecký, T. Lalki i Aktora „Kubuś” w Kielcach.

JOLANTA KOWALSKA *Zorro*, scenariusz i reż. Paweł Aigner, Opolski T. Lalki i Aktora.

2

WOJCIECH MAJCHEREK *Don Kichot* w reż. Konrada Dworakowskiego w T. Pinokio w Łodzi, *Daszeńka* w reż. Marka Zákosteleckiego w T. Po-wszechnym w Radomiu.

HENRYK MAZURKIEWICZ *Kwiat paproci*, reż. Jakub Krofta, T. Słowac-kiego w Krakowie; *Rzeczy, których nie wyrzuciliśmy*, reż. Magda Szpecht, T. im. Aleksandra Fredry w Gnieźnie; *Staś i Zła Noga*, reż. Bartłomiej Błaszczyński, T. Śląski w Katowicach.

JACEK SIERADZKI *Kwiat paproci* Marii Wojtyszko w reż. Jakuba Krofta, T. im. Juliusza Słowackiego, Kraków; *Staś i Zła Noga* Katarzyny Błaszczyńskiej według komiksu Tomasza „Spella” Grzędzieli, reż. Bar-tłomiej Błaszczyński, T. Śląski, Katowice; *Motyl* Małgorzaty Sikorskiej-Miszcuk w reż. Marcina Libera, Wrocławski T. Lalek.

MACIEJ STROIŃSKI *Pod adresem marzeń*, reż. Marek Zákostelecký, T. „Kubuś” w Kielcach.

MARZENNA WIŚNIEWSKA Performanse dla najnajo-*LABirynt 2.0*, reż. Alicja Morawska-Rubczak, T. Animacji w Poznaniu. Świetnie zrealizowane słuchowisko na żywo: *Nic*, *Dzika Mrówka*, *Adam i Ewa* – *Zmysłowisko* Maliny Prześlugi, reż. Ewa Maria Wolska, T. Animacji w Poznaniu. Dla coraz większych: *Gniazdo* Marii Wojtyszko, reż. Robert Drobnich, TLiA „Kubuś” w Kielcach; *Morze ciche*, reż. Łukasz Zaleski, T. Nowy w Zabrze; wizualny i muzyczny teatr Konrada Dwo-

rakowskiego: *Don Kichot*, T. Pinokio w Łodzi & Grupa Coincidentia. Niestety nie widziałam kilku interesująco zapowiadających się przed-stawień z końcówki sezonu.

KALINA ZALEWSKA *Kordian* Słowackiego w ujęciu Jakuba Roszkow-skiego i Mirka Kaczmarka, Śląski T. Lalki i Aktora „Ateneum” w Kato-wicach; *Karolcia* wg powieści Marii Krüger w reż. Judyty Berłowskiej, T. Dzieci Zagłębia w Będzinie; *Zaczarowana królowna* Artura Oppmana w reż. Michała Derlatki, T. Wybrzeże w Gdańsku.

NAJLEPSZE PRZEDSTAWIENIE TEATRU LALEK

DOMAGAŁA *Circus Funestus* Sofie Krog Teater – za odkrycie, że teatr lalek może poruszać w człowieku najbardziej delikatne i wrażliwe struny, w efekcie czego okazuje się, iż jedna paczka chusteczek to za mało na jedno przedstawienie.

DREWNIAK *Don Kichot*, reż. Konrad Dworakowski, Grupa Coinci-dentia i T. Pinokio w Łodzi.

JAZGARSKA, MAJCHROWSKI *Szwejk*, reż. Joanna Zdrada, T. Lalki „Tęcza” w Słupsku. Wnikliwa interpretacja tekstu, odcinająca się od kulturowych klisz oraz forma, która całym swoim kształtem oddaje przewrotność powieści Jaroslava Haška.

KOPCIŃSKI *Don Kichot*, reż. Konrad Dworakowski, Grupa Coinciden-tia i T. Pinokio w Łodzi.

KOWALSKA Miguel Cervantes, *Don Kichot*, reż. Konrad Dworakowski, T. Pinokio w Łodzi, Grupa Coincidentia w Białymstoku.

1 / *Staś i Zła Noga*, reż. Bartłomiej Błaszczyński, Teatr Śląski im. Stanisława Wyspiańskiego w Katowicach; fot. Przemysław Jendroska
2 / *Don Kichot*, reż. Konrad Dworakowski, Teatr Pinokio w Łodzi, Grupa Coincidentia w Białymstoku; fot. Darek Senkowski

3

4

5

6

MAJCHEREK *Ptak Zielonopióry* w reż. Jarosława Kiliana w T. Lalka w Warszawie.

MAZURKIEWICZ *Pod adresem marzeń*, reż. Marek Zákostelecký, T. Lalki i Aktora „Kubuś” w Kielcach.

SIERADZKI *La la lalki* Maliny Prześlugi w reż. Artura Romańskiego, T. Animacji, Poznań.

STROIŃSKI *Za-Polska*, reż. Agata Biziuk, T. Animacji w Poznaniu.

KAROL SUSZCZYŃSKI Najlepszym spektaklem teatru lalkowego była koprodukcja Grupy Coincidentia z Białegostoku i T. Pinokio z Łodzi, czyli *Don Kichot* w reż. Konrada Dworakowskiego. To spektakl wybitny, choć – paradoksalnie – prawie pozbawiony lalek. Grający w nim tytułową rolę Paweł Chomczyk to najlepszy aktor pierwszoplanowy, partnerujący mu jako Sancho Pansa Łukasz Batko to najlepszy aktor drugoplanowy, zaś Dworakowskiemu należy się uznanie za reżyserię. Najlepszą z aktorek była Agata Kucińska, która wcieliła się w postać Oskara w *Blaszany bębenku* w reż. Wojciecha Kościelniaka w T. Muzycznym Capitol we Wrocławiu. Z kolei najciekawszą muzykę skomponował Tomasz Lewandowski do spektaklu *La la lalki* w reż. Artura Romańskiego w T. Animacji w Poznaniu. Z premier, w których lalki stanowiły ważny element przedstawienia, moją uwagę zwrócił przede wszystkim *Little Shop of Horrors* w reż. Michaela Vogla z Białostockiego T. Lalek.

WIŚNIEWSKA Znakomicie dostały głos dawne lalki: premiera z końca poprzedniego sezonu – *La la lalki* Maliny Prześlugi, reż. Artur Romański, T. Animacji w Poznaniu i wystawa *Lalki: teatr, film, polityka* w warszawskiej Zachęcie. Błyskotliwe impro *Kazio Sponge. Talk Show*, Anna Makowska-Kowalczyk i Grzegorz Mazon, Wrocławski T. Lalek. *Bracia polarnej zorzy*, reż. Dagmara Żabska, T. Figur & T. Chorea; *Nowe szaty króla*, reż. A. Romański, T. Animacji w Poznaniu; *Brzydkie kaczątko*, reż. Ireneusz Maciejewski, T. Baj Pomorski w Toruniu. Świetnie rozgrywany na pograniczach sztuk wizualnych *Don Kichot*, reż. Konrad Dworakowski, T. Pinokio w Łodzi & Grupa Coincidentia.

MAREK ŻURAWSKI Spośród wielu spektakli, jakie udało mi się zobaczyć, największe wrażenie i zachwyt wzbudziła we mnie *Pobudka* Natalii Sakowicz. Spektakl powstał jako stypendialny projekt finansowany przez prezydenta Białegostoku. Sakowicz, niedawna absolwentka, a obecnie asystentka Wydziału Sztuki Lalkarskiej, jest nie tylko autorką pomysłu, ale i wykonawczynią. Realizację projektu wspomagali: Marcin Bartnikowski (opieka artystyczna), Zuzanna Bojda (dramaturgia), Maria Żynel (scenografia), Anna Stela (muzyka), Marta Bury (konsultacje choreograficzne) i Maciej Iwańczyk (światło). Spektakl przykuwa uwagę od pierwszej minuty i zachwyca pomysłami oraz grą aktorską do samego końca. Aktorka, wchodząc w interakcję

3 / *Pobudka*, pomysł i wykonanie Natalia Sakowicz; fot. Tomasz Pienicki

4 / *Mazagan. Miasto*, reż. Judyta Berłowska, Teatr im. Wilama Horzycy w Toruniu; fot. Bartek Warzecha

5 / *Rewolucja, której nie było*, reż. Justyna Sobczyk, Teatr 21 w Warszawie; fot. Grzegorz Press

6 / *You are safe*, choreografia: Agata Siniarska, Ania Nowak, Katarzyna Wolińska, Nowy Teatr w Warszawie, Art Stations Foundation w Poznaniu; fot. Maurycy Stankiewicz

z lalką, natychmiast oddaje jej pierwszeństwo, sama wycofuje się, nieruchomieje, koncentrując uwagę widowni na animowanym przedmiocie. Grając współczesną młodą kobietę zagubioną w lesie, prowadzi cały czas narrację. Spotyka postacie z różnych bajek i baśni. Jest zła Macocha, Kopciuszek, Śpiąca Królewna i Czerwony Kapturek – lalki. Wchodząc w najróżniejsze interakcje z tymi postaciami, Sakowicz świetnie pracuje głosem. Spektakl bardzo przemyślany, konsekwentnie prowadzony, ale i wymagający opanowania najróżniejszych technik animacji i gry aktorskiej. Oszczędna, rozbudzająca wyobraźnię scenografia i doskonale współgrająca z całością muzyka wspomagają aktorkę, dając w efekcie doskonale zrealizowany i zagrany spektakl. *Pobudka*, mimo baśniowych postaci, nie jest przedstawieniem dla dzieci.

NAJLEPSZE PRZEDSTAWIENIE TEATRU MUZYCZNEGO

DOMAGAŁA *Blaszany bębenek*, reż. Wojciech Kościelniak, T. Capitol we Wrocławiu – wyróżnienia należą się reżyserowi (jest w tym roku w wielkiej formie!) za genialny pomysł na inscenizację prozy Grassa (rzecz dzieje się w sklepie z zabawkami), aktorkom grającym Oskara (zjawiskowe Katarzyna Pietruska/Agata Kucińska) oraz zespołowi Capitolu, który urzeka zarówno sprawnością fizyczną, jak i talentami w zakresie sztuk wszelakich.

DREWNIAK T. Miejski w Gliwicach, *Miłość w Leningradzie*, reż. Łukasz Czuj; T. Collegium Nobilium, *Oratorium o mleku*, reż. Sławomir Narloch; T. Roma, *Nowy Jork. Prohibicja*, reż. Łukasz Czuj.

JAZGARSKA, MAJCHROWSKI *Blaszany bębenek* w reż. Wojciecha Kościelniaka (T. Capitol we Wrocławiu). Bezkonkurencyjne!

KOPCIŃSKI *Blaszany bębenek*, reż. Wojciech Kościelniak, T. Capitol we Wrocławiu.

KOWALSKA Karol Szymanowski, *Król Roger*, reż. Mariusz Treliński, T. Wielki – Opera Narodowa w Warszawie.

WIESŁAW KOWALSKI Musical: *Śpiewak jazzbandu* w reż. Wojciecha Kościelniaka w T. Żydowskim w Warszawie; *Nowy Jork. Prohibicja* w reż. Łukasza Czuj w T. Muzycznym Roma w Warszawie; *Almodovaria* w reż. Anny Wieczur-Bluszcz w T. Polonia w Warszawie. Opera: *Billy Budd* Benjamina Brittena w reż. Annilese Miskimmon w TW – ON w Warszawie; *Così fan tutte* Mozarta w reż. Jitki Stokalskiej w Polskiej Operze Królewskiej; *Tosca* Giacoma Pucciniego w reż. Barbary Wysockiej w TW – ON w Warszawie.

DOROTA KOZIŃSKA Polska scena operowa dzieli się coraz wyraźniej między zwolenników teatru reżyserskiego a rosnącą grupę ultrakonserwatystów. Opera Wrocławska po krótkim i obiecującym zrywie zamknęła się w kokonie żelaznego repertuaru, często w dyletanckich inscenizacjach. Poznań wciąż eksperymentuje z debiutantami, z wątpliwym skutkiem artystycznym. TW – ON zaliczył jeden z uboższych sezonów w ostatnich latach. Najciekawsze dzieje się gdzie indziej, na przykład na Nuit Blanche w Brukseli, gdzie Krystian Lada wyreży-

serował instalację *Unknown, I Live With You* z muzyką Katarzyny Głowickiej – spektakl dotkliwy i nieodparcie piękny.

MAJCHEREK *Nowy Jork. Prohibicja* w T. Roma w Warszawie i *Miłość w Leningradzie* w T. Miejskim w Gliwicach (oba w reż. Łukasza Czuj).

JACEK MARCZYŃSKI W teatrze operowym są dwa rodzaje spektakli: import i produkcja własna. System koprodukcji z zagranicą sprawia, że to, co oglądamy, częściowo tylko bywa zasługą naszych artystów. Taki był *Billy Budd* Brittena w Operze Narodowej – wspaniałe dzieło XX wieku podane w precyzyjnej reżyserii Annilese Miskimmon (koprodukcja z Operą w Oslo). Nasz wkład to głównie dyrygent Michał Klauza, który otrzymał nareszcie możliwość pokazania swych artystycznych możliwości. Produkcja własna to oryginalna i spójna dramaturgicznie inscenizacja Marka Weissa *Turandot* Pucciniego w Operze i Filharmonii Podlaskiej w Białymstoku, do tego bardzo wyrównana muzycznie i z wybitną kreacją Ewy Vesin w roli tytułowej.

WITOLD MROZEK Musical *Święta Kluska* w reż. Agnieszki Smoczyńskiej w Komunie Warszawa.

SIERADZKI *Miłość w Leningradzie* w reż. Łukasza Czuj (T. Miejski, Gliwice) i – w innej konkurencji – *Hejt school musical*, w reż. Tomasza Valldal-Czarneckiego, T. Komedii Valldal, Gdynia.

PRZEMYSŁAW SKRZYDELSKI *Blaszany bębenek*, reż. Wojciech Kościelniak.

PIOTR SOBIERSKI Zachwylił kameralny musical *next to normal* w reż. Jacka Mikołajczyka w T. Syrena, ze znakomitą rolą Katarzyny Walczak – matki i żony zmagającej się z chorobą dwubiegunową. Zwrócił uwagę Wojciech Kościelniak *Blaszany bębenek* we wrocławskim Capitolu i *Operą za trzy grosze* w łódzkim Jaraczu oraz współpracujący z nim przy *Śpiewaku jazzbandu* kompozytor Mariusz Obijalski. Sukces wielu spektakli to również zasługa choreografki Eweliny Adamskiej-Porczyk, która każdą kolejną realizacją podnosi poprzeczkę na niebotycznie wysoki poziom.

STROIŃSKI Jeśli opera to „teatr muzyczny”, to *Król Roger*, reż. Mariusz Treliński, Opera Narodowa w Warszawie. Też trochę dlatego, że nikomu nie siadł.

ZALEWSKA *Blaszany bębenek* w reż. Wojciecha Kościelniaka, T. Capitol we Wrocławiu.

NAJLEPSZE PRZEDSTAWIENIE TEATRU TAŃCA

DOMAGAŁA Instytut Gecko Theatre Company oraz *Lebensraum* Kompanii Jakopa Ahlboma na Międzynarodowym Festiwalu Teatru Formy Materia Prima w Krakowie.

TERESA FAZAN *You are safe* Agaty Siniarskiej odpowiada na problem kryzysu ekologicznego. Wykorzystując performatywność nagości, ruchu i głosu, artystki goszczą widzów w hybrydycznym, naturalno-sztucznym środowisku, gdzie dostrzegamy siebie jako element świata i, nie ignorując głębi problemu, poddajemy refleksji możliwe rozwiązania. To spektakl feministyczny, zaangażowany nie poprzez dekla-

7

ratywność, ale przez kreację otwartego doświadczenia, który wpisuje się w szerszy nurt młodej choreografii tworzonej w alternatywnych programach produkcyjnych, nastawionej na poszukiwanie alternatyw dla dualizmów i badanie potencjału współobecności.

JAZGARSKA, MAJCHROWSKI Chcemy wskazać nie spektakl, lecz osobowość sceniczną, jaką ujawnia Dominik Więcek w przedstawieniach Polskiego T. Tańca oraz w innych przedsięwzięciach, jak *Bromance* czy *Solidaritet/Solidar-Noc*.

KOWALSKA *Wszyscy jesteśmy bogami*, reż. Tomasz Rodowicz, Polski T. Tańca w Poznaniu.

ANNA KRÓLICA *Święto wiosny*, choreografia Uri Ivgi, Johan Greben, Opera Wrocławska – za znalezienie nowej ścieżki interpretacji tego kanonicznego spektaklu. Technika zespołu pozostaje pod wyraźnym wpływem izraelskich tendencji tanecznych, dzięki czemu choreografia ma w sobie zamaszystość i dzikość, które kiedyś planował pokazać na prapremierze Waław Niżyński. Od wielu lat wyróżniające się projekty taneczne tworzy i realizuje Dominika Knapik. W tym sezonie w *Babie-Dziwo* w T. Dramatycznym w Wałbrzychu ukuła porywającą koncepcję reżysersko-choreograficzną opartą na groteskowej dramaturgii ciała aktorów, dzięki niej oddała inność przedstawionego świata Prawii i nadała mu wewnętrzny puls. Wybór choreograficznego, nierealistycznego języka dramaturgii ciała świetnie podbija absurd zawarty i w tekście, i w realizacji scenicznej.

JADWIGA MAJEWSKA Nic mnie w tym roku nie olśniło ani nie zaskoczyło. Ale czy to źle? Mamy na scenach bardzo dobrze wykształconych wykonawców i zaczynam się do tego z radością przyzwyczajać. Mężczyźni zdecydowanie bardziej są zauważalni, mamy do czynienia z konsekwentnym rozwojem i podnoszeniem poziomu tak technik tańca, jak i choreografii oraz samych wydarzeń scenicznych. Powiedziałabym, że dominują cztery nurty: choreografia konceptualna – Paweł Sakowicz z *Jumpcore*, prostota pomysłu i wysublimowana inteligencja komunikatywna jednak dla widza; tradycja teatru fizycznego + (plus inne tradycje) – T. Amareya ze spektaklem *Cztery (Four)*, mądra i silna kobiecość i to, co w niej najistotniejsze, zaangażowanie, odwaga, inteligencja i piękno; precyzyjny, estetyczny i plastyczny teatr tańca – *Rozkosz* Jakuba Lewandowskiego; i improwizacja, w której od lat króluje Iwona Olszowska – duchowość wcielona, choć mocno obecna, to nieuchwytna, w tym roku solo w *Konercie na organy* i w duecie z Pawłem Koniosem *Ewa i On*. To Kraków, Bytom, Warszawa i Gdańsk, w którym w tym roku podsumowanie, czyli Polska Platforma Tańca. Bolesną stratą w tym roku była śmierć choreografa, reżysera i performerera Rafała Urbackiego, który tańczy już bez żadnych ograniczeń.

MROZEK *Języki przyszłości*, Anna Nowak, Nowy T. w Warszawie; *Sada Yakko*, Hana Umeda, Komuna Warszawa.

ALICJA MÜLLER Nie umiałabym powiedzieć, który z tanecznych spektakli ostatniego sezonu był najlepszy, ale mogę wskazać ten, który sama polubiłam najmocniej: *You are safe* wg pomysłu Agaty Sinarskiej z Nowego Teatru, czyli szalenie poetycką, a jednocześnie przewrotnie flirtującą z estetyką porno, choreografię zaangażowaną, w której wyzwala i orzeźwia, ucieleśniona opowieść o uwolnionej z męs-

kiego porządku kobiecości zostaje wpisana w – utrzymaną w duchu ekokrytyki oraz ironicznie, na wielu poziomach dekonstruującą tytułową obietnicę – narrację o katastrofie.

NAJLEPSZE PRZEDSTAWIENIE OFFOWE

DOMAGAŁA *Matka Courage krzyczy*, reż. Grzegorz Grecas, T. Układ Formalny; *Curko moja ogłoś to*, reż. Magdalena Drab i Albert Pyśk, T. Zamiast.

DREWNIAK Stowarzyszenie Sztuka Nowa, *Krym*, reż. Vera Popova, Gosia Trajkowska; T. Brama (Goleniów) i Nastia Miedwiedieva, *Moja gra*; T. Budka Telefoniczna (Bolesławiec), *Cichość*, reż. Aneta Ćwieluch.

ADAM DROZDOWSKI Nie śmiałbym typować najlepszego offowego spektaklu, gdy według niektórych szacunków liczba stałych grup niezależnych w kraju ponad dwukrotnie przekracza liczbę dni w roku; umiem sobie wyobrazić idącą za tym liczbę premier, z której znaczącą część widziałoby najwyżej jury konkursu „The Best OFF”. Z ważnych zjawisk wskazałbym młodzieżowy Teatr Tetraedr z Raciborza, pod wodzą Grażyny Tabor diagnozujący lęki czasów, ostatnio poprzez Gombrowicza, teraz w oparciu o *Blaszany bębenek* Grassa. Warto śledzić także salowe spektakle Artiego Grabowskiego, jako aktora (*Raport Panika*) i reżysera (*W zawieszeniu*).

DOMINIK GAC *Pompa funebris* Stowarzyszenia Sztuka Nowa w reż. Kasi Pol i Dawida Żakowskiego to wymagający, chwilami olśniewający spektakl teatru tańca. I choć nie pada w nim ani jedno słowo, to twórcy zdołali nasycić go mnogością znaczeń. Inspirowany sarmackimi zwyczajami pogrzebowymi, przerodził się w katalog współczesnych samopożegnań. To także namysł nad formami wiary adekwatnymi dla zsekularyzowanej rzeczywistości. A przy okazji również dowód na rosnącą siłę tańca w przestrzeni teatru offowego, co podkreślają także wyniki drugiego konkursu „The Best OFF”, w którym przedstawienie zdobyło nagrodę.

JAZGARSKA, MAJCHROWSKI *Bromance*, koncepcja, reżyseria, choreografia i wykonanie: Michał Przybyła i Dominik Więcek (Scena Robocza w Poznaniu) oraz *Rewolucja, której nie było*, reż. Justyna Sobczyk (Teatr 21 w Warszawie). Oba przedstawienia opowiadają o tym, co nieustannie dryfuje poza oficjalnymi narracjami, a jeśli pojawia się przez moment – natychmiast zostaje „przypudrowane” dyskursem zastępczym.

KOPCIŃSKI *Tragedia Jana*, reż. Waldemar Raźniak, T. Chorea w Łodzi, Warszawskie Towarzystwo Sceniczne; *Faust. Nowe historie* Piotra Tomaszuka w T. Wierszalin.

TADEUSZ KORNAŚ Szczególnie zaciekał mnie spektakl *Dziady polsko-japońskie/Soreisai* w reż. Jadwigi Rodowicz. Pomysł na zderze-

nie tradycji polskiej z japońską okazał się niezwykle nośny. Nasze Dziady i święta Soreisai odwołują się przecież do tej pogranicznej sfery obcowania żywych i przodków. Rodowicz większość spektaklu (fragmenty z II i IV części) utrzymała w rytmie oberkowej (kapela grająca na żywo), zaś japoński aktor *nō* dopełnił zaskakująco tę konwencję. Na koniec Wielka Improwizacja recytowana była wspólnie przez mężczyzn i kobiety z publiczności (kobiety mówiły tekst w rodzaju żeńskim). I, paradoksalnie, okazało się, że tradycja romantyczna (także Dziady) wciąż stanowi rdzeń naszej polskiej wspólnotowości.

Ogromnie podobała mi się też *Tragedia Jana* Jakuba Gawatowica, w reż. Waldemara Raźniaka, zrealizowana w T. Chorea. Ale z braku miejsca na wymienieniu tytułu muszę przestać.

DARIUSZ KOSIŃSKI Jako juror tegorocznej edycji konkursu „The Best OFF” mogę tylko powtórzyć i potwierdzić nasz werdykt, zgodnie z którym za najlepszy spektakl offowy uznaliśmy *Wojnę w niebie*, stworzoną przez znakomity zespół osób niesłyszących pod reżyserią Dominiki Feiglewicz. Nagrodziliśmy też Stowarzyszenie Sztuka Nowa z Warszawy za świetny poetycki spektakl *Pompa funebris* oraz Stowarzyszenie Teatralne Chorea za *Tragedię Jana* – pierwszą od kilkuset lat inscenizację tekstu Jakuba Gawatowica. A to tylko z konieczności ograniczony wybór tego, co działo się na dynamicznie odradzającym się offie.

KOWALSKA *Tragedia Jana*, reż. Waldemar Raźniak, T. Chorea w Łodzi, Warszawskie Towarzystwo Sceniczne.

MAJCHEREK *Rewolucja, której nie było* w reż. Justyny Sobczyk w Teatrze 21.

MAZURKIEWICZ Najlepszą sceną ze spektakli offowych stała się dla mnie krótka, jakże trafna i ironiczna diagnoza „modnych” narzędzi współczesnych inscenizacji w *Positivo* T. Brama. Z przyjemnością i zainteresowaniem obejrzałem *Mazagan. Miasto* Midraszowego T. Żydowskiego w Krakowie. Wielkim krokiem do przodu stał się *Kain* Fundacji Jubilo. Z uwagą przyglądam się poszukiwaniom Aleksandry Kugacz-Semerci i Mertcana Semerci w spektaklu *Nikt (nie) spotyka nikogo*. T. Układ Formalny na koniec sezonu poczęstował publiczność świetnym, dającym do myślenia spektaklem dla dzieci *W stronę słońca*.

MROZEK *Rozmowa o drzewach*, reż. Weronika Szczawińska, Komuna Warszawa.

SIERADZKI *#Rozczarowania* Zuzanny Bojdy, reż. Maria Baładzanow, T. Czwarta Scena, Katowice; *Mazagan. Miasto* Beniamina M. Bukowskiego w jego reżyserii, Żydowski T. Midraszowy, Kraków.

SKRZYDELSKI Zbyt mało w tym sezonie widziałem tego typu teatru.

ZAŁEWSKA Widziałam niewiele, ale wyróżniam *Tragedię Jana* Jakuba Gawatowica w reż. Waldemara Raźniaka, T. Chorea w Łodzi i Warszawskiego Towarzystwa Scenicznego. *Żywoł Józefa* Mikołaja Reja w reż. Jarosława Gajewskiego z Hubertem Paszkiewiczem, Fundacja Uwaga na Kulturę!, Akademia Teatralna w Warszawie i Dzielnicowy Ośrodek Kultury Ursynów; *Zemsta* Fredry w reż. Pawła Budzińskiego, T. Bakalarz w Krakowie (przeczytana przez *Ojca chrzestnego* Coppoli, bardzo sprawnie i konsekwentnie wyreżyserowana i zagrana). ■